

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za upravo*

OSNOVE PRAVA IN DRŽAVNE UREDITVE – PRAKTIKUM

Nejc Brezovar
Kristina Čufar
Jera Novak

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za upravo*

Nejc Brezovar, Kristina Čufar, Jera Novak

OSNOVE PRAVA IN DRŽAVNE UREDITVE

Praktikum

VSEBINA

1 – Spoznavanje temeljnih pojmov.....	6
2 – Država in zgradba državne organizacije.....	10
3 – Razvrščanje držav.....	17
4 – Evropska unija (EU).....	20
5 – Pravo.....	28
6 – Pravno pravilo, pravna načela, pravno razmerje.....	33
7 – Ustava Republike Slovenije.....	42
8 – Človekove pravice in temeljne svoboščine.....	50
9 – Neposredna in posredna demokracija.....	58
10 – Zakonodajna veja oblasti.....	65
11 – Izvršilna veja oblasti.....	71
12 – Sodna veja oblasti.....	78
13 – Lokalna samouprava.....	82
Literatura.....	85

1

SPOZNAVANJE TEMELJNIH POJMOV

V tem poglavju bomo obravnavali naslednje vsebine:

- temeljne pravne pojme;
- razlikovanje med zasebnim in javnim pravom;
- pravne panoge;
- velike pravne sisteme.

V pomoč gl. gradivo:

- Perenič, A. (2009). Uvod v razumevanje države in prava (2. izd., 1 natis), zlasti 2. del 11. poglavje;

1

Poveži pojme s primerno definicijo! (povzeto po pravni terminološki slovar **Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša**)

1. Pravo	A. Pravni akt z najvišjo veljavo, ki določa temeljna načela pravne, državne in politične ureditve ter človekove pravice in svoboščine. Najvišji politični in pravni akt države.
2. Pravica	B. Izjavno dejanje ene ali več oseb, ki delno ali v celoti ustvari pravno pravilo
3. Pravni akt	C. Oblastni splošni pravni akt, ki ga izda zakonodajni organ po posebnem postopku in v posebni obliki.
4. Pravno pravilo	D. Vsebinsko zaključena enota pravnega besedila, npr. člena, odstavka splošnega pravnega akta.
5. Ustava	E. Sistem pravnih pravil in načel, ki določajo oblikovanje, organizacijo in pristojnosti najpomembnejših državnih organov in odnose med njimi oziroma pravno razmerje med osrednjo državno oblastjo in ožjimi teritorialnimi enotami, npr. federativna državna ureditev, unitarna državna ureditev
6. Država	F. Sistem ustavnopravnih norm, ki določajo temeljni okvir delovanja države in družbe, navadno z opredelitvijo najpomembnejših organov državne oblasti, razmerij med državljani in državo, človekovih pravic in svoboščin, družbenih odnosov, delovanja pravnega sistema, temeljev pravodajnega postopka, volitev, javnih financ, lokalne samouprave, obrambe
7. Zakon	G. Pravno zavarovan interes fizične ali pravne osebe.
8. Državna ureditev	H. Pravno organizirana družbena skupnost, ki ima na prostorsko omejenem ozemlju suvereno oblast
9. Ustavna ureditev	I. Sistem pravnih pravil in pravnih načel, ki veljajo v določenem času na določenem ozemlju, urejajo človekovo ravnanje in imajo vrhovno zavezujočo moč oziroma veda o sistemu medsebojno povezanih pravnih pravil in pravnih načel, ki urejajo človekovo ravnanje in imajo vrhovno zavezujočo moč.
10. Oblast	J. Učinkovit nadzor in uprava ozemlja države, ki ju izvajajo državni organi

- f) Kdor med epidemijo kakšne živalske kužne bolezni, ki lahko spravi v nevarnost rejo živali na celotnem območju države, ne ravna po predpisih, s katerimi so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta. (1. odstavek 345. člena KZ-1)⁶
-
- g) Če je kateri od teh prednikov ene strani umrl pred zapustnikom, dedujejo del zapuščine, ki bi mu šel, če bi bil preživel zapustnika, njegovi otroci, njegovi vnuki in njegovi nadaljnji potomci, po pravilih, ki veljajo v primeru, če dedujejo po pokojniku njegovi otroci in drugi potomci. (2. odstavek 19. ZD)⁷
-
- h) Delavec, ki sklene pogodbo o zaposlitvi, mora izpolnjevati predpisane, s kolektivno pogodbo ali splošnim aktom delodajalca določene oziroma s strani delodajalca zahtevane in v skladu s prvim odstavkom 25. člena tega zakona objavljene pogoje za opravljanje dela (v nadaljnjem besedilu: pogoje za opravljanje dela). (1. odstavek 22. člena ZDR-1)⁸
-

Veliki pravni sistemi (družine)

4

Povežil

Veliki pravni sistem	Lastnosti
1. Evropski (kontinentalni) pravni sistem	A. Praviloma velja, da so verske zapovedi nad pravnimi. Primeri so islamsko pravo (osrednji pravni vir je Koran (sveto pismo in "civilni zakonik" obenem, ni ločitve države in cerkve), hindujsko pravo, primeri iz Afrike.
2. Anglo-ameriški pravni sistem	B. Sistem je v veljavi po skoraj celi Evropi, južni Ameriki, Japonski... Naslanja se na rimsko pravo in pomeni pravno urejanje, ki temelji na splošnih in abstraktnih pravnih pravilih, katerih ustvarjalec je predvsem – zakonodajalec. Zakoni vežejo vse uporabnike prava, tudi sodnike
3. Religiozni in tradicionalni pravni sistemi	C. Uveljavljen predvsem v Združenem kraljestvu in ZDA. Po-udarek je na "sodnem pravu" oz. "judge made law" zato so najpomembnejši vir sodne odločbe (t.i. precedensi), sledijo zakoni in pravni običaji. Imenovan je tudi "obče pravo" oziroma "common law".

⁶ Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 54/15, 6/16, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21

⁷ Zakon o dedovanju (ZD), Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, RS 13/94 - ZN, 40/94 - odl. US, 82/94 - ZN-B, 117/00 - odl. US, 67/01, 83/01 - OZ, 73/04 - ZN-C, 90/07, 31/13 - odl. US, 99/13 - ZSVarPre-C, 63/16

⁸ Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1), Uradni list RS, št. 21/13, 78/13, 47/15 - ZZSDT, 33/16 - PZ-F, 52/16, 15/17 - odl. US, 22/19 - ZPosS, 81/19, 36/20 - ZIUPPP, 49/20 - ZIUZEOP, 61/20 - ZIUZEOP-A, 80/20 - ZIUOOPE, 98/20 - ZIUPDV, 152/20 - ZZUOP, 175/20 - ZIUOPDVE, 203/20 - ZIUPOPdVE, 15/21 - ZDUOP, 28/21 - odl. US, 112/21 - ZNUPZ, 119/21 - ZČ-mIS-A

- f) Kdor med epidemijo kakšne živalske kužne bolezni, ki lahko spravi v nevarnost rejo živali na celotnem območju države, ne ravna po predpisih, s katerimi so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta. (1. odstavek 345. člena KZ-1)⁶
-
- g) Če je kateri od teh prednikov ene strani umrl pred zapustnikom, dedujejo del zapuščine, ki bi mu šel, če bi bil preživel zapustnika, njegovi otroci, njegovi vnuki in njegovi nadaljnji potomci, po pravilih, ki veljajo v primeru, če dedujejo po pokojniku njegovi otroci in drugi potomci. (2. odstavek 19. ZD)⁷
-
- h) Delavec, ki sklene pogodbo o zaposlitvi, mora izpolnjevati predpisane, s kolektivno pogodbo ali splošnim aktom delodajalca določene oziroma s strani delodajalca zahtevane in v skladu s prvim odstavkom 25. člena tega zakona objavljene pogoje za opravljanje dela (v nadaljnjem besedilu: pogoje za opravljanje dela). (1. odstavek 22. člena ZDR-1)⁸
-

Veliki pravni sistemi (družine)

4

Povežil!

Veliki pravni sistem	Lastnosti
1. Evropski (kontinentalni) pravni sistem	A. Praviloma velja, da so verske zapovedi nad pravnimi. Primeri so islamsko pravo (osrednji pravni vir je Koran (sveto pismo in "civilni zakonik" obenem, ni ločitve države in cerkve), hindujsko pravo, primeri iz Afrike.
2. Anglo-ameriški pravni sistem	B. Sistem je v veljavi po skoraj celi Evropi, južni Ameriki, Japonski... Naslanja se na rimsko pravo in pomeni pravno urejanje, ki temelji na splošnih in abstraktnih pravnih pravilih, katerih ustvarjalec je predvsem – zakonodajalec. Zakoni vežejo vse uporabnike prava, tudi sodnike
3. Religiozni in tradicionalni pravni sistemi	C. Uveljavljen predvsem v Združenem kraljestvu in ZDA. Poudarek je na "sodnem pravu" oz. "judge made law" zato so najpomembnejši vir sodne odločbe (t.i. precedensi), sledijo zakoni in pravni običaji. Imenovan je tudi "obče pravo" oziroma "common law".

⁶ Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 54/15, 6/16, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21

⁷ Zakon o dedovanju (ZD), Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, RS 13/94 - ZN, 40/94 - odl. US, 82/94 - ZN-B, 117/00 - odl. US, 67/01, 83/01 - OZ, 73/04 - ZN-C, 90/07, 31/13 - odl. US, 99/13 - ZSVarPre-C, 63/16

⁸ Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1), Uradni list RS, št. 21/13, 78/13, 47/15 - ZZSDT, 33/16 - PZ-E, 52/16, 15/17 - odl. US, 22/19 - ZPosS, 81/19, 36/20 - ZIUPPP, 49/20 - ZIUZEOP, 61/20 - ZIUZEOP-A, 80/20 - ZIUOOPE, 98/20 - ZIUPODV, 152/20 - ZZUOOP, 175/20 - ZIUOPDVE, 203/20 - ZIUPOPdVE, 15/21 - ZDUOP, 28/21 - odl. US, 112/21 - ZNUPZ, 119/21 - ZČ-mIS-A

1

SPOZNAVANJE TEMELJNIH POJMOV

2

Pravne panoge → pravna pravila, ki na enak način urejajo določeno širše in v sebi sklenjeno področje družbenih razmerij

Temeljna delitev prava je na:

- a) **zasebno pravo** (imenovano tudi civilno pravo ali pravo državljanov, ki ureja odnose med zasebnimi pravnimi subjekti).
- b) **javno pravo** (pravo, ki na oblasten način ureja razmerja med posameznikom in državnimi organi, npr. ustavno javno pravo, kazensko javno pravo).

Poveži izbrane pravne panoge z opisi njihove vsebine in opredeli ali sodi panoga v sfero javnega ali zasebnega prava!

Panoga (opredeli ali je del javnega (J) ali zasebnega (Z) prava)	OPIS PANOGE
1. Ustavno pravo (___)	A. Del civilnega prava, ki ureja obligacijska razmerja med prirejenimi subjekti, tudi pravo obveznosti (pogodbe, odškodninske obveznosti ...).
2. Gospodarsko pravo (___)	B. Pravo, ki ureja temeljna pravna razmerja v družbi, ustavno ureditev države, zlasti organizacijo državne oblasti, bistvene prvine pravnega sistema, človekove pravice in svoboščine, odnose med državo, nedržavnimi političnimi in drugimi subjekti.
3. Delovno pravo (___)	C. Pravo, ki ureja upravna razmerja med oblastjo in naslovniki norm, praviloma v javnem interesu, ureja pa tudi vsebinsko, organizacijsko in postopkovno delovanje javne uprave ter nadzor nad njenim delom.
4. Upravno pravo (___)	D. Pravo, ki ureja razmerje pripadnosti in oblasti na stvareh (premičninah in nepremičninah) in pravna razmerja med posamezniki.
5. Obligacijsko pravo (___)	E. Pravo, ki ureja zakonsko zvezo, zunajzakonsko skupnost, partnersko zvezo, razmerja med starši in otroki, posvojitev, rejništvo, skrbništvo in ukrepe za varstvo in koristi otrok.
6. Stvarno pravo (___)	F. Pravo odnosov med suverenimi državami in pravo mednarodnih organizacij (Organizacija združenih narodov) med drugim tudi pravo Evropske skupnosti, vojno pravo in mednarodno kazensko pravo, ki z ustanovitvi-jo Mednarodnega kazenskega sodišča vse bolj pridobiva na teži, deloma tudi pomorsko pravo. Pravna pravila, ki veljajo v več državah.
7. Dedno pravo (___)	G. Veja prava, ki obravnava status gospodarskih subjektov in njihove posle.
8. Mednarodno pravo (___)	H. Pravo, ki ureja individualna in kolektivna delovna razmerja ter delavcem in javnim uslužbencem v zameno za njihovo podrejenost delodajalcu zagotavlja ustrezno delovnopravno varstvo.
9. Družinsko pravo (___)	I. Pravo, ki določa, katera dejanja so kazniva, katere sankcije se lahko izrečejo storilcem kaznivih dejanj, pogoje za njihovo izrekanje in postopek obravnavanja storilcev kaznivih dejanj.
10. Kazensko pravo (___)	J. Pravo, ki ureja vprašanja prehoda zapuščine umrle osebe na druge osebe (zakoniti dediči, nujni dediči, oporoka ...).

1

SPOZNAVANJE TEMELJNIH POJMOV

3

Ali gre v spodnjih primerih za javno ali zasebno pravo? Zakaj? Kateri pravni panogi pripada pravno pravilo? Zakaj tako menite?

- a) S prodajno pogodbo se prodajalec zavezuje, da bo stvar, ki jo prodaja, izročil kupcu tako, da bo ta pridobil lastninsko pravico, kupec pa se zavezuje, da bo prodajalcu plačal kupnino. (1. odstavek 435. člena OZ)¹

- b) Akt o ustanovitvi družbe lahko določi omejitve iz prejšnjega odstavka tudi za komanditiste in komanditiste (v nadaljnjem besedilu: komanditist) v komanditni družbi ali delničarje in delničarke (v nadaljnjem besedilu: delničar) v delniški družbi in komanditni delniški družbi ali za člane gospodarskega interesnega združenja. (2. odstavek 41. člena ZGD-1)²

- c) Zakonca sporazumno določita stanovanje, v katerem bosta skupaj živela in ki bo njun dom in dom otrok, ki bodo živeli z njima. (1. odstavek 59. člena DZ)³

- d) Človekove pravice in temeljne svoboščine se uresničujejo neposredno na podlagi ustave. (1. odstavek 15. člena URS)⁴

- e) Ministrstva poročajo vladi o svojem delu, zlasti o stanju na njihovih upravnih področjih, o izvrševanju zakonov, drugih predpisov in usmeritev vlade, o ukrepih, ki so jih sprejeli, ter o njihovih učinkih. (1. odstavek 57. člena ZDU-1)⁵

---

¹ Obligacijski zakonik (OZ), Uradni list RS, št. 83/01, 32/04, 28/06 - odl. US, 40/07, 64/16 - odl. US, 20/18 - OROZ631

² Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Uradni list RS, št. 42/06, 60/06, 26/07 - ZSDU-B, 33/07 - ZSReg-B, 67/07 - ZTFI, 10/08, 68/08, 42/09, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 - odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 - ZPosS, 158/20 - ZIntPK-C, 175/20 - ZIUOPDVE, 18/21, 74/21 - ZIPRS2122-A

³ Družinski zakonik (DZ), Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 - ZNOrg, 16/19 - ZNP-1, 22/19, 67/19 - ZMatR-C, 200/20 - ZOOM-TVI

⁴ Ustava Republike Slovenije (URS), Uradni list RS, št. 33/911, 42/97 - UZS68, 66/00 - UZ80, 24/03 - UZ3a, 47, 68, 69/04 - UZ50, 69/04 - UZ43, 69/04 - UZ14, 68/06 - UZ121,140,143, 47/13 - UZ90,97,99, 47/13 - UZ148, 75/16 - UZ70a, 92/21 - UZ62a

⁵ Zakon o državni upravi (ZDU-1), Uradni list RS, št. 52/02, 110/02 - ZDT-B, 56/03, 61/04, 123/04, 93/05, 89/07 - odl. US, 126/07 - ZUP-E, 48/09, 8/10 - ZUP-G, 8/12 - ZVRS-F, 21/12, 21/13 - ZVRS-G, 47/13, 12/14, 65/14 - ZVRS-H, 90/14, 51/16, 36/21, 82/21

Publikacijo lahko naročite na: zalozba@fu.uni-lj.si

Cena 12,00 eur